

Muhammad

2013 – DRUGA WIZYTA W POLSCE

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ
SPOŁECZNA
– SOLIDARNOŚĆ
NA MIARĘ
XXI STULECIA

YUNUS Muhammad

2013 – DRUGA WIZYTA W POLSCE

Gdybyśmy zaczęli postrzegać każdego człowieka (...) jako potencjalnego przedsiębiorcę, moglibyśmy stworzyć system gospodarczy pozwalający każdemu wykorzystać swoje umiejętności. W niedalekiej przyszłości nikt nie zada pytania: „Czy ludzie zasługują na kredyt?”, raczej padnie pytanie: „Czy banki zasługują na ludzi?” (...). Ubodzy nauczyli mnie całkowicie nowej ekonomii.

Muhammad Yunus [twórca mikrokredytów i koncepcji przedsiębiorstwa społecznego, innowator społeczny, doradca sekretarza generalnego ONZ i Komisji Europejskiej]

Znalezienie przez duże grupy społeczne metod na wyrwanie się z biedy jest niezbędne, by osiągnąć trwały pokój. Mikrokredyt jest jednym z takich sposobów. Rozwój od podstaw służy ponadto rozwojowi demokracji i praw człowieka.

[Komitet Noblowski w uzasadnieniu przyznania Pokojowej Nagrody Nobla Grameen Bankowi oraz jego twórcy Muhammadowi Yunusowi, Oslo 2006]

Bankier ubogich

Według Muhammada Yunusa gospodarka wolnorynkowa w dzisiejszym kształcie zawiodła, gdyż bazuje na wadliwym założeniu: im więcej masz, tym więcej otrzymujesz. Laureat Pokojowej Nagrody Nobla proponuje przyjęcie przez Zachód modelu ekonomicznego rozwoju, który narodził się w Azji Południowej. W latach 70. na jednym z uniwersytetów w Bangladeszu prof. Yunus wykładał klasyczne teorie ekonomiczne. Teorie te nie pasowały do życia i potrzeb okolicznych mieszkańców, zwłaszcza biednych, ale bardzo przedsiębiorczych kobiet, które nie miały ani pieniędzy, ani możliwości, by dać bankowi zabezpieczenie pod kredyt potrzebny do rozpoczęcia samodzielnej działalności gospodarczej.

Opracowany wspólnie z kobietami system mikrokredytów bez zabezpieczeń zadziałał w pewnej wiosce. Potem wprowadził go utworzony przez Yunusa Grameen Bank – i sprawdził się w całym Bangladeszu oraz w wielu krajach rozwijających się. Był dla Yunusa inspiracją do stworzenia idei „przedsiębiorstwa społecznego”, która od kilku lat rozwija się w USA, a także w niektórych krajach Europy – i staje się elementem strategii rozwoju Unii Europejskiej.

Muhammad Yunus zachęca światowych gigantów do skorzystania z „całkowicie nowej ekonomii”.

Proponuje organizacjom pozarządowym wspieranie mikroprzedsiębiorczości, ponieważ jest to skuteczniejszy sposób pomagania ubogim niż dobroczynność. Idee przedsiębiorstwa społecznego i mikrokredytu spowodowały, że Barack Obama, przyznając twórcy Grameen Banku amerykański Medal Wolności, do swojego przemówienia o zmianie dodał słowo „społeczna”.

Model działania banku Grameen jest z powodzeniem stosowany w innych krajach. Według Microcredit Summit Campaign na koniec 2011 r. z mikrofinansowania korzystało na świecie ponad 195 mln klientów, w tym 124 mln rodzin żyjących w skrajnym ubóstwie (gdzie na utrzymanie jednego członka rodziny przeznaczają się mniej niż 1,25 dol. dziennie).

Druga wizyta Muhammada Yunusa w Polsce jest okazją do dyskusji na temat ekonomii społecznej i jej modeli także w Europie. Z tą myślą powstaje także Katedra Przedsiębiorczości Społecznej w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie. Ufamy, że będzie to nie tylko miejsce kształcenia i refleksji, ale także inspirowania i inkubowania społecznych biznesów w Polsce.

W poszukiwaniu nowych wartości

Przedsiębiorstwa społeczne wywracają znany nam ład ekonomiczny – dychotomię między tym, co społeczne (niedochodowe, ale szlachetne), a tym, co biznesowe (zyskowe, lecz egoistyczne). Przełamują podział na działalność gospodarczą i publiczną, pokazując, że aktywność przynosząca korzyści wspólnocie może być finansowana ze środków wypracowanych prywatnie, a nie z budżetu samorządu lub państwa. Być może są zwiastunem kolejnego etapu rozwoju kapitalizmu – gospodarki na rzecz ludzi.

Słowo *business* pochodzi od przymiotnika *busy* oznaczającego „bycie zajętym”. *Social business*, czyli przedsiębiorstwo społeczne, nie tylko samo na siebie zarabia, ale także daje zarobić tym, którzy potrzebują wsparcia na rynku pracy. Robią oni *business*, czyli mają zajęcie, dzięki któremu mogą poprawiać warunki swojego życia. Nie dzięki datkom, lecz własnej pracy. Firmy społeczne zwykle są zakładane dzięki pomocy zewnętrznej (firm, organizacji pozarządowych, samorządów), ale zatrudniają osoby na specyficznych zasadach – czynią z nich współwłaścicieli biznesu. Ułatwiają też społeczną integrację przez wspólne działanie, współuczestnictwo i budowanie zaufania w grupie.

Przedsiębiorstwa te mogą więc tyle, ile wspólnie wytworzą zatrudnieni w nich ludzie, dlatego są nastawione na rozwój indywidualnego potencjału. Pracownicy firm społecznych pracują na siebie i u siebie. Nie jałmużną, lecz pracą zdobywają środki na zaspokojenie podstawowych potrzeb swoich rodzin. W ten sposób zyskują wiarę we własne możliwości, stabilizację materialną i poczucie własnej wartości. Bo zależą tylko od siebie. Przedsiębiorstwa społeczne dają ok. 6 proc. miejsc pracy w krajach UE i wytwarzają ok. 10 proc. jej PKB. Projekty tego typu powstają w różnych regionach świata, ale ich wpływ na życie społeczne najbardziej widoczny jest w krajach rozwijających się. THINKTANK przedstawia oblicza przedsiębiorczości społecznej w Bangladeszu.

{ Mikrokredyty

Zrewolucjonizowały życie biednych. W 2006 r. Grameen Bank i jego twórca Muhammad Yunus otrzymali Pokojową Nagrodę Nobla za to, że przeprowadzili społeczno-gospodarczą rewolucję bez rewolucji w Bangladeszu. Mało kto wierzył, że ubodzy będą spłacać zaciągnięte mikrokredyty. Tymczasem sumiennie zwracają pożyczone pieniądze, bo „nie oddać to wstyd”; bo zainwestowali je w aktywność pozwalającą utrzymać rodzinę, ale też mieć skromne oszczędności. Głównymi pożyczkobiorcami są kobiety – bardziej odpowiedzialne i mniej egoistyczne od mężczyzn.

{ Biznes spożywczy

Posiadanie sklepu to pewny biznes – ludzie zawsze będą czegoś potrzebować. Otwarcie sklepu wymaga jednak kapitału, trzeba więc wziąć kredyt. Ponieważ Grameen Bank pożycza głównie kobietom, aktywa zakupione na kredyt są własnością żony. Problem pojawia się, gdy mąż chce od niej odejść: by się rozwieść, wystarczy, że trzy razy wypowie słowo „rozwód”, ale dom lub sklep mocą prawa pozostanie przy małżonce. Skutek? Liczba rozwodów w konserwatywnym społeczeństwie spadła w ostatnich dwóch dekadach kilkudziesięciokrotnie.

{ Biznes transportowy

Wielu bengalskich mężczyzn trudni się jazdą riksą. Są dumni ze swoich pojazdów, dlatego je starannie ozdabiają. Praca ta jest popularna, bo łatwo o klienta, wymaga jednak kondycji i dobrego zdrowia. Ponieważ kupno rikszy jest ogromnym wydatkiem, większość jeździ pojazdami niebędącymi ich własnością. Niektórzy przesiadają się na motoriksze lub taksówki. Szczęśliwcy, którzy mają pieniądze (np. z kredytu w Grameen Banku), przeznaczają je na zakup pojazdu zdolnego do wożenia ludzi lub towarów. Dzięki temu mogą utrzymać rodzinę.

{ Biznes chemiczny

Malaria jest ogromnym problemem krajów rozwijających się. Blisko połowa powierzchni Bangladeszu to tereny podmokłe, wylęgarnia komarów roznoszących malarię. Najskuteczniejszą ochroną są moskitiery. Spółka BASF Grameen zainwestowała w maszyny do produkcji wytrzymałych siatek oraz w substancje chemiczne odstraszające owady. Nasączone nimi moskitiery są farbowane, aby zachęcić lubiących kolor Banglijczyków do ich kupna. Bez drogich maszyn produkcja moskitier nie byłaby możliwa. Spółka zwraca więc inwestorom wyłożone pieniądze, a osiągany zysk jest przeznaczany na cele społeczne. Firma wyprodukowała już pół miliona moskitier. Kosztują ok. 800 taka (ok. 30 zł).

{ Inna produkcja

Bez wody nie ma życia, bez cegieł – domu. W Bangladeszu wodę nosi się w naczyniach, cegły wyrabia się dzięki maszynom. Na obie rzeczy trzeba mieć pieniądze. Większość banglijskich wiosek jest wciąż bez kanalizacji, dlatego kobiety kupują duże dzbany i baniaki na wodę albo wyrabiają je z gliny, za którą także muszą zapłacić. Jednocześnie Bangladesz to kraj kominów, ale nie fabrycznych, tylko ceglanych. W kraju, gdzie przez dużą część roku pada deszcz, budynki z wypalanej cegły muszą być trwałe. Nie każdego Banglijczyka stać na dom z cegły, ale do tego aspirują. Pomagają im to osiągnąć kredyty Grameen Banku.

{ Oszczędna energia

Na Starym Kontynencie ostatniej fali elektryfikacji dokonano w Rosji (w latach 30. XX w.). Tymczasem w Bangladeszu wciąż wiele wiosek jest bez prądu, a w miastach regularnie się go odcina. Energooszczędne żarówki nie rozwiążą tego problemu, ale mogą zminimalizować zużycie prądu. Utworzona w grupie Grameen spółka produkuje je i dystrybuje do banglijskich sklepów. Jednocześnie prowadzi centrum szkoleniowe dla dorosłych – uczy, jak składać takie żarówki oraz jak oszczędzać energię. Kobiety i mężczyźni pracują wspólnie, a wzajemna zależność integruje zespół.

{ Biznes tekstylny

Bangladesz słynie z krawiectwa. Ostatnio nie jest to jednak dobra sława – niedawno ponad 1 tys. pracowników zginęło pod gruzami budynku Rana Plaza w Dhace wynajętego na fabrykę. Kontrole mają przynieść poprawę i są konieczne, bo tekstylia to główny produkt eksportowy kraju i podstawowe zajęcie wielu Banglijczyków. Założona w grupie Grameen szwalnia produkuje odzież dobrej jakości na zamówienie dużych kontrahentów. Pracownicy zatrudnieni w szwalni mają pracę i doskonałą umiejętności zawodowe, często zmieniając stanowiska i ucząc się nowych czynności. Inna spółka z grupy dostarcza na rynek tkaninę pod własną marką Grameen Check. Wytwarzają ją drobni tkacze we wsiach, co daje im nowe możliwości zarobkowania.

{ Social Business Day 2013, Dhaka

Materiał fotograficzny powstał podczas wizyt zorganizowanych w ramach Social Business Day 2013 Centrum Yunusa w Dhace.

Biznes społeczny – znak czasów?

W epoce, w której 400 najbogatszych ludzi świata ma taki majątek jak 3 mld mieszkańców Ziemi, przedsiębiorstwa społeczne to znak nowych czasów. Ery, gdzie siłę wspólnoty będzie się mierzyło siłą najsłabszego z jej członków.

Przedsiębiorstwa społeczne to firmy, a nie akcje charytatywne. Prowadzą działalność gospodarczą, są niezależne od instytucji publicznych, ponoszą ryzyko ekonomiczne, muszą utrzymać się na rynku. Od klasycznego biznesu różnią się jednak celami.

Przedsiębiorstwo społeczne to bowiem także rodzaj działalności społecznej – aktywizującej oraz integrującej grupy najsłabsze. Dochody są reinwestowane we wspólnotę, a nie w celu maksymalizacji zysku lub zwiększenia dochodu udziałowców czy właścicieli. Przedsiębiorstwem ekonomii społecznej może być organizacja pozarządowa, spółdzielnia socjalna czy spółka handlowa, pod warunkiem że spełnia większość poniższych kryteriów:

- a) kryteria ekonomiczne: prowadzenie działalności w sposób względnie ciągły, w oparciu o instrumenty ekonomiczne; niezależność finansowa od instytucji publicznych; ponoszenie ryzyka rynkowego; istnienie (choćby nielicznego) płatnego personelu;
- b) kryteria społeczne: orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia; oddolny, obywatelski charakter; wspólnotowy system zarządzania i działania; ograniczona dystrybucja zysków.

W erze płytkich mediów i populistycznej polityki wartościowe idee zazwyczaj rodzą się w sferze prywatnej. Przedsiębiorcy to nie tylko biznesmeni, lecz także po prostu ludzie przedsiębiorczy.

Zdolni, kreatywni, aktywni. Część z nich jest dziś bardziej z troską o sprawy swych wspólnot niż media czy politycy. Dotyczy to zarówno wielkich firm, jak i małych biznesów. Ich liderzy i twórcy dostrzegają niedoskonałości współczesnego życia publicznego i próbują temu zaradzić.

Społeczna odpowiedzialność biznesu i społeczna przedsiębiorczość są być może zwiastunem nowego odrodzenia – humanizmu, który przyniesie przejście z nieograniczonej wolności jednostki do społecznej solidarności. Miarą sukcesu firm społecznych nie jest wysokość zysku, lecz wpływ na ludzi oraz ich wspólnotę. Jednak z punktu widzenia trwałości muszą być one stabilne i samowystarczalne. Umiejętne współdziałanie władz z przedsiębiorstwami społecznymi może pomóc rozwiązywać problemy, z którymi zmagają się państwa, miasta czy regiony.

Taka działalność nie zastępuje usług publicznych, ale je rozszerza. Może także sprawić, aby proces globalizacji, dziś nastawiony na satysfakcję pojedynczych osób, regionów lub państw (*global-I-sation*), przeszedł ewolucję w stronę prawdziwej globalnej wspólnoty, myślącej nie „ja”, tylko „my” (*global-we-sation*).

YUNUS

Muhammad

2013 – DRUGA WIZYTA W POLSCE

PARTNERZY:

**Wyższa Szkoła
Pedagogiczna**
im. Janusza Korczaka
w Warszawie

Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie to jedna z najdłużej istniejących niepublicznych uczelni humanistycznych w Polsce, której misją jest kształcenie ustawiczne, dokonujące się przez całe życie, służące wykształceniu otwartych humanistów, rozumiejących rzeczywistość społeczną, gospodarczą i publiczną. Od października 2013 r. na uczelni działa Katedra Przedsiębiorczości Społecznej im. Muhammada Yunusa. Katedra Przedsiębiorczości Społecznej będzie zajmowała się prowadzeniem działalności naukowo-dydaktycznej w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i finansowemu, rozwijaniem spółdzielczości socjalnej i przedsiębiorstw społecznych, upowszechniających idee przedsiębiorczości społecznej jako alternatywy dla tradycyjnej ekonomii. www.wspkorczak.eu

United Nations Global Compact

United Nations Global Compact (UNGC) – inicjatywa sekretarza generalnego ONZ, ogłoszona przez Kofi Annana w 1999 r. i zainaugurowana w siedzibie ONZ w 2000 r. Jest platformą działań na rzecz odpowiedzialności korporacyjnej i zrównoważonego rozwoju. www.globalcompact.org.pl

THINKTANK

Ośrodek analityczny. Tworzy platformę wymiany doświadczeń, wiedzy i dobrych praktyk dla liderów biznesu, polityki i administracji w Polsce. Prowadzi własne badania, wydaje opracowania i publikacje. Organizuje spotkania, dyskusje i konferencje, realizuje projekty budujące dialog między sferą prywatną a publiczną. www.mttp.pl

Wydawca książek Muhammada Yunusa w Polsce. Przedsiębiorstwo społeczne działa na rzecz rozwijania i popularyzowania innowacji społecznych, przedsiębiorczości społecznej i mikrofinansowania. www.concorda.pl

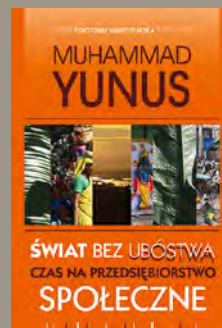
SPONSORZY:

Koncepcja broszury: **dr Małgorzata Bonikowska**, THINKTANK
e-mail: mbonikowska@mttp.pl
Tekst i zdjęcia użyte w fotostory: **dr Małgorzata Bonikowska**
Tekst wprowadzenia i konsultacja: **Ewa Janikowska**, ConCorda

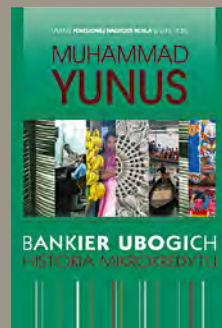
Koordynator wydawnictwa: **Anna Chyckowska**
Opracowanie graficzne: **Katarzyna Zbytniewska**
Grafik: **Monika Chylińska**

Książki Muhammada Yunusa w języku polskim

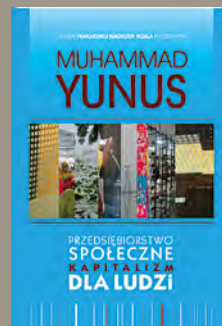
■ Na rynku od lutego 2013 r.

Czy można wyobrazić sobie współczesny świat oparty na wolnym rynku, pozbawiony biedy, głodu i nierówności społecznej? Noblista przedstawia swoją wizję nowej formy działalności gospodarczej, w której zyski osiągane z biznesu służą realizacji potrzeb społecznych. *Świat bez ubóstwa* – to opowieść o rozwoju i sukcesach przedsięwzięć podejmowanych przez Muhammada Yunusa na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem. Świat noblisty przedstawiony w książce to wiele kreatywnych przykładów działalności i form współpracy, które wykorzystują zdobycze nowoczesnej techniki i wiedzy ekonomicznej z pożytkiem dla najuboższych. Pionierskie przykłady kapitalizmu, który służy ludziom.

■ Na rynku od stycznia 2012 r.

Pasjonująca autobiografia twórcy największej instytucji mikrokredytowej na świecie i historia powstania i rozwoju niezwykłego banku. Grameen Bank był pionierem w udzielaniu kredytów osobom ubogim, nieposiadającym majątku i często niepiśmiennym. Finansowanie zmieniło życie milionów rodzin, które nie miały szans na kredyt w bankach komercyjnych, a potrzebowały niedużych kwot do podjęcia działalności gospodarczej. A wszystko to dzięki determinacji ekonomisty, który rozpoczął karierę bankiera w 1976 r. pożyczką zaledwie 27 dol. dla 42 kobiet ze wsi.

■ Na rynku od lutego 2011 r.

Przedsiębiorstwo społeczne to nowy wymiar kapitalizmu. Nowatorska koncepcja Muhammada Yunusa ewoluowała od czasu uruchomienia działalności mikrokredytowej w Bangladeszu w 1976 r. Noblista z sukcesem połączył siłę dążenia do osiągania zysku finansowego z realizacją potrzeb społecznych. Nowy rodzaj działalności gospodarczej wypełnia lukę na współczesnym wolnym rynku. Muhammad Yunus podjął współpracę na zasadach przedsiębiorstwa społecznego ze światowymi koncernami – BASF, Intel, Danone, Veolia, Adidasem. Liczba wspólnych przedsięwzięć realizowanych na całym świecie stale się rozrasta. Największym przedsiębiorstwem społecznym jest obecnie Grameen Bank w Bangladeszu.

Więcej informacji: www.concorda.pl

VINUS
Muhammad